

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 1, ročník 11., vydané v marci 2023

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Prichádza jar. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

PRÁVNÁ ISTOTA A PREDVÍDATEĽNOSŤ PRÁVA

LEGAL CERTAINTY AND PREDICTION OF THE LAW

Erika Dubajová Javúreková ¹

Autorka pôsobí ako interný doktorand na Právnickej fakulte Paneurópskej vysokej školy v Bratislave. Vo svojom výskume (resp. dizertačnej práci) sa venuje nepomenovaným zmluvám.

Author works as an internal doctoral student at the Faculty of Law at Pan-European University in Bratislava. In her research (or dissertation) she deals with unnamed contracts.

Abstrakt

Pod pojmom právna istota môžeme chápať jasnosť, určitosť a stálosť štátnych rozhodnutí. Ale aj riešenie sporných právnych otázok v primeranom čase. Zjednodušene môžeme povedať, že to je stav, keď sa človek môže spoľahnúť na právo, teda keď je právo predvídateľné. Predpoklady takejto dôvery sa vzťahujú na obsahovú i formálnu kvalitu práva, na jeho tvorbu, na kvalitu jeho aplikácie a realizácie, ktoré potom zabezpečia, že právo bude zachované. Predvídateľnosť práva sa dá chápať z rôznych kritérií, my sa budeme zaoberať zmenou pravidiel, interpretáciou pravidiel, rýchlosťou rozhodovania a stanoviskom subjektov rozhodujúcich o zmene a interpretácii pravidiel. V článku rozoberieme aj zákonnú formuláciu princípu právnej istoty v našich právnych normách.

Kľúčové slová: predvídateľnosť práva, princíp právnej istoty, piliere právnej istoty

Abstract

The term legal certainty can be understood as the clarity, definiteness and permanence of state decisions. It also includes the resolution of contentious legal issues within a reasonable time period. To put it in simple terms, it is a state where one can rely on the law, so the law is predictable. The conditions for such trust relate to the quality of contents and form law, to its creation, the quality of its application and implementation, which then ensure that the law will be upheld. We can look at the predictability of law according to various criteria; this article will deal with the change of rules, the interpretation of rules, the speed of decision-making, and the opinion of the subjects deciding on the change and interpretation of rules. It will also examine the statutory formulation of the principle of legal certainty in Slovak legislation.

Key words: predictability of law, the principle of legal certainty, pillars of legal certainty

---

¹Adresa pracoviska: JUDr. Erika Dubajová Javúreková, Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Ústav súkromného práva, Tomášikova 20, 821 02 Bratislava
E-mail: xdubajovajavure@is.paneurouni.com

Úvod

Verges (1925 – 2013), francúzsky právnik, pri jednom rozhovore s novinárom na otázku, či ho priťahuje zlo, odpovedal: „Príroda je divoká, nepredvídateľná a nepochopiteľne príšerná. To, čo odlišuje človeka od zvierat, je schopnosť hovoriť v mene zla. Zločin je symbolom našej slobody.“² Človek ako ľudská bytosť, ktorej daná schopnosť myslieť a cítiť, prirodzene vie, či koná alebo nekoná dobro. Paradoxne, je častokrát jej slobodné rozhodnutie, konať zlo. Spoločnosť si možno aj preto po stáročia budovala pravidlá správania sa ako prirodzené limity toho, čo je dobré a čo zlé, čo je pre ňu akceptovateľné a považuje za neprijateľné. Nezáväzné pravidlá správania boli neskôr nahradené právnymi normami, od ktorých spoločnosť očakáva ich dodržiavanie. Ich normatívna záväznosť predurčuje k ich dodržiavaniu. Možno ich normatívnu záväznosť považovať za garanta ich sily? Čo je potrebné, aby spoločnosť verila v silu právnej normy a jej dodržiavanie?

Princíp právnej istoty je jedným zo základných pilierov ochrany práva a v dôveru v právnu spravodlivosť. Samotná spoločnosť si vyžaduje zachovanie princípu právnej istoty v právnom štáte. Môžeme konštatovať, že predvídateľnosť práva je úzko spojená s princípom právnej istoty, ktorý je nevyhnutnou súčasťou právneho štátu.³ Predvídateľnosť práva vystupuje ako prirodzené opozitum rímskej zásady neznalosť práva neospravedlňuje – ignorantio iuris neminem excusat.⁴ Právo by bez nej strácalo svoj zmysel. Právny realista a americký sudca Holmes⁵ povedal, že právo je iba obyčajná „predpoveď toho, čo súdy fakticky urobia, nič vznešenejšieho ani výnimočnejšieho.“⁶ Z uvedeného vyjadrenia môžeme dedukovať, že právo by malo predpovedať/predvídať súdne rozhodnutia v súlade s právom, s ustálenou judikatúrou a v prípade odklonu od nej, dostatočné odôvodnenie tohto výsledku. Nemala by vládnuť neistota a nedôvera v právo a súdne rozhodnutia. Ak by právny štát⁷ nefungoval na princípe právnej istoty, nemohli by sme hovoriť o právnom štáte v pravom zmysle slova. Takto chápe pojem právny štát aj Holländer,⁸ ktorý demonštruje uvedenú problematiku v rovine nefungujúceho princípu právnej istoty. K tomuto faktickému stavu dochádza vtedy, ak nastane

---

² Interview with Notorious Lawyer Jacques Vergès. „There Is No Such Thing as Absolute Evil“ [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<https://www.spiegel.de/international/world/interview-with-notorious-lawyer-jacques-verges-there-is-no-such-thing-as-absolute-evil-a-591943.html>>

³ V tejto súvislosti môžeme spomenúť dôležitosť vymožitelnosti práva, ktorá predstavuje tiež jeden z pilierov právneho štátu a demokratickej spoločnosti. Pod vymožitelnosťou práva môžeme rozumieť ochranu práva a právom chránených záujmov spôsobom stanoveným zákonom, nielen deklarováním štátom určenou autoritou, ale aj faktickým výkonom uplatnených nárokov. Vymožitelnosť práva je stále veľmi diskutovanou problematikou. Rekodifikácia Civilného sporového poriadku mala priniesť rýchlejšie a spravodlivejšie konanie. Po piatich rokoch môžeme konštatovať, že pôvodný zámer priblížiť sa k ideálu rýchlejšej a spravodlivejšej ochrany práva sa nie vždy darí plniť. Nové inštitúty priniesli právne otázky, ktoré vznikli a musia sa riešiť, čo tiež neurýchľuje súdne konanie. poznámka autorka

⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15.mája 2012, sp. zn. 1Sžd 36/2011.

⁵ Oliver Wendell Holmes mladší bol americký právnik a právny teoretik, člen Najvyššieho súdu USA v rokoch 1902 až 1932. Dodnes je jednou z najvplyvnejších a najcitovanejších autorít anglosaského práva.

⁶ HOLMES, O. W.: The Path of the Law, In *Harvard Law Review*. 1987, Vol. 10, No 8, p. 461.

⁷ Pojem právny štát sa dá definovať rôzne. Odhliadnuc od právno-teoretických poučiek je to zjednodušene štát, ktorý je viazaný právom (poznámka autora).

⁸ prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc., niekedy uvádzaný aj ako Pavol Holländer je český a slovenský právnik a vysokoškolský pedagóg. V rokoch 1993 – 2013 bol sudcom Ústavného súdu Českej republiky, pričom od roku 2003 pôsobil ako podpredseda Ústavného súdu Českej republiky

dekonštrukcia právneho poriadku. Dekonštrukciu právneho poriadku možno identifikovať s podlomením východiskových princípov právneho štátu. Takýto štát, už nie je právny štátom, ale iba faktickým štátom, resp. princípy právneho štátu sú iba formálne deklarované, ale v materiálnej rovine neaplikované a neaplikovateľné.

De Stefano⁹ publikoval na tému „Kontrasty judikatúry, interpretačné zákony, legitímne očakávanie“ a vo vzťahu k otázke právnej istoty vyslovil nasledovné: „Právna istota, chápaná ako spoľahlivosť a legitímne očakávanie stability aplikácie pravidiel, ktoré vykladajú sudcovia, je predpokladom ochrany - v prvom rade - základných práv. Bez toho, aby bola dotknutá zákonodarná právomoc a nezávislosť sudcu, je na členských štátoch, aby chránili očakávanie jednotlivca od tejto istoty s prostriedkami na predchádzanie alebo prekonanie právnych konfliktov bez zasahovania do prebiehajúcich súdnych konaní.“¹⁰ Každý štát sa vyznačuje vlastným právnym poriadkom a prostriedkami práva, ktorými zabezpečuje jeho právnu istotu. Zákon najvyššej právnej sily, ktorým je u nás Ústava Slovenskej republiky¹¹, v jej samotnom úvode konštatuje: „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát“ (čl. 1 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky). Interpretácia čl. 1 ods. 1 prvá veta Ústavy Slovenskej republiky má svoj základ v koncepcii materiálneho právneho štátu,¹² ktorého premisa je pretavená do všeobecnej záväznosti práva¹³ a bezprostredne spojená so spravodlivosťou a právnou istotou.¹⁴ Slovenská republika, ako členský štát Európskej únie, vo svojej ústave chráni očakávanie jednotlivca v dodržiavaní princípov subsumovaných pod pojem „právny štát“, čiže aj očakávanie právnej istoty a s ňou spojenú predvídateľnosť práva. Ústavné konformný výklad právneho štátu sa pretavuje aj do novo prijímaných právnych predpisov a nimi zavádzaných právnych inštitútov. Ako príklad môže slúžiť Civilný sporový poriadok¹⁵ (ďalej len ako „CSP“), ktorý zaviedol právne inštitúty za účelom predchádzania alebo prekonania právnych konfliktov.

---

⁹ „Franco De Stefano, in magistratura dal 1984 ed attualmente Consigliere della terza sezione civile della Corte Suprema di Cassazione, ha svolto per tredici anni le funzioni di giudice delle esecuzioni prima mobiliari e successivamente immobiliari al Tribunale di Salerno, poi per cinque anni quelle di consigliere alla Corte di Appello di Salerno. Ha pubblicato, tra l'altro, opere in materia di sanzioni amministrative ed opposizioni, di decreto ingiuntivo e fase di opposizione, di impugnazioni nel processo civile, di istruzione del processo civile, di volontaria giurisdizione, di riforma delle locazioni abitative, di riforma delle esecuzioni civili del 2006 e del 2009, in tema di prove in generale e nuova testimonianza scritta, in tema di procedimento di interdizione, inabilitazione ed amministrazione di sostegno, di procedimento esecutivo e di impugnazione in materia di separazione e divorzio, nonché vari articoli di diritto processuale civile italiano, europeo e francese. Ha svolto quarantanove relazioni a corsi di studio organizzati dal C.S.M. in sede centrale o decentrata.“ Zdroj: Franco DE STEFANO [online]. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<http://www.aracneeditrice.it/index.php/autori.html?auth-id=227705>>

¹⁰ „La certezza del diritto, intesa come affidabilità e legittima aspettativa sulla stabilità applicativa delle norme interpretate dai giudici, è un prerequisite della tutela dei diritti – in primis – fondamentali. Fatte salve discrezionalità legislativa e indipendenza del giudice, spetta agli Stati membri tutelare l'aspettativa del singolo a quella certezza con mezzi atti a prevenire o superare i contrasti giurisprudenziali, senza intervenire sui roccesi in corso.“. Zdroj: DE STEFANO, F.: Contrasti di giurisprudenza, leggi interpretative, legittima aspettativa. In *La Corte di Strasburgo* [online]. p. 476. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.questionegiustizia.it/data/speciale/articoli/771/qg-speciale_2019-1_67.pdf>

¹¹ Ústavný zákon č. 460/1992 ZB. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších ústavných zákonov.

¹² Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 7. februára 2013, sp. zn. IV. ÚS 294/2012.

¹³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 13. októbra 1999, sp. zn. I. ÚS 10/98.

¹⁴ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 13. novembra 2002, sp. zn. I. ÚS 54/02.

¹⁵ Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd“) zdôrazňuje vo svojich rozhodnutiach zvrchovanosť štátu a uplatňovanie princípu demokracie, pričom kladie dôraz na princíp spravodlivosti a princíp právnej istoty, ktorý je obsahom zákona najvyššej právnej sily.¹⁶ Ústavný súd zdôrazňuje vo svojich rozhodnutiach podstatu materiálneho právneho štátu. „Materiálny právny štát (čl. 1 ods. 1 ústavy) je postavený okrem iného na dôvere občanov v právo a právny poriadok. Podmienkou takej dôvery je stabilita právneho poriadku a dostatočná miera právnej istoty občanov. Stabilita právneho poriadku a právna istota je ovplyvňovaná nielen legislatívnou činnosťou štátu (tvorbou práva), ale tiež činnosťou štátnych orgánov aplikujúcich právo, lebo najskôr aplikáciou a interpretáciou právnej normy sa vytvára vo verejnosti vedomie toho, čo je a čo nie je právom.“¹⁷ Reálnu možnosť uplatnenia ústavných práv reflektuje garanciou uplatňovania princípu spravodlivosti a princípu právnej istoty. Reflexia právnej istoty je prejavovaná aj prostredníctvom čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého štátne orgány sú oprávnené konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom, kým občanom sa v zmysle čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky umožňuje konať „všetko“, čo nie je zákonom zakázané a nemožno ich nútiť ku konaniu, ktoré zákon neukladá. V súlade s princípom právnej istoty sa od orgánov štátu podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky očakáva konanie súladné s právnym poriadkom a ak je tento postup de facto dodržaný, je naplnený princíp právnej istoty.¹⁸ Slovenská republika ako právny štát koná prostredníctvom štátnych orgánov, na základe ústavy, v rozsahu a spôsobom, ktorý stanoví zákon, a ktorého občania môžu konať všetko, čo zákon nezakazuje.

V jednom zo svojich náleзов Ústavný súd Slovenskej republiky uviedol: „Ústava Slovenskej republiky nezaručuje osobám (účastníkom konania) právo na konanie bez akýchkoľvek priet'ahov. Oprávnená osoba (účastník konania) má zaručené právo na taký postup štátneho orgánu, ktorý je zbavený zbytočných priet'ahov. Preto ústavný súd v konaní o podnete namietajúcom porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov vždy skúma, ako sa v okolnostiach konkrétneho prípadu rešpektuje účel práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov.“¹⁹ Predvídateľnosť práva a právna istota znamená pre občana štátu aj rozhodnutie sporu v primeranom čase. Účastníkovi konania ani Ústava Slovenskej republiky nezaručuje súdne konanie bez akýchkoľvek priet'ahov. Dôraz však kladie, či sa rešpektuje účel práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Interpretácia práva nie je bezbrehá, jej neurčitost' nemusí byť spájaná s nesúladosť s princípom predvídateľnosti práva a nesúladosť s princípom právnej istoty. Relevancia sa kladie na výklad účelu právnej normy a jej spätosť s konkrétnou situáciou, čo sa aplikuje aj pri posudzovaní priet'ahov v súdnom konaní.

Zákonná formulácia právnej istoty

Od všeobecných súdov sa očakáva, že v „totožných“ veciach, resp. obdobných veciach rozhodnú rovnako v závislosti od konkrétnych okolností prípadu. Opačný prístup nie je žiaduci, negatívne zasahuje do predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktoré by malo byť pretavením

¹⁶ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 6. júla 2005, sp. zn. I. ÚS 131/05.

¹⁷ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 6. novembra 2013, sp. zn. I. ÚS 665/2013.

¹⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 22. januára 1998, sp. zn. I. ÚS 3/98.

¹⁹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 22. septembra 1999, sp. zn. I. ÚS 17/99.

predvídateľnosti práva. Môžeme to označiť za nežiaduci jav, s ktorým sa možno stretnúť v rozhodovacej činnosti súdov. Zákonná formulácia princípu právnej istoty vyjadrená v čl. 2 CSP chráni hodnotu predvídateľnosti práva resp. súdnych rozhodnutí ako jednu z najvyšších ústavných hodnôt materiálneho právneho štátu. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Absolútna povaha predvídateľnosti súdnych rozhodnutí by garantovala stabilitu legitímnych očakávaní, ale bola by prekážkou novým prístupom k výkladu právnych noriem.

Zákonodarca preto nebráni tomu, aby sa súd odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe súdnych autorít, ale vyžaduje riadne odôvodnenie tohto odklonu. Súd je povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2 ods. 3 CSP), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal.²⁰ Ústavne konformná argumentácia súdu objasňujúca odklon od ustálenej judikatúry je zárukou toho, aby adresát práva nevnímal takýto výsledok súdu ako zásah do predvídateľnosti súdneho rozhodnutia. V zmysle predvídateľnosti práva nemôže dochádzať k spochybňovaniu rozhodnutí súdov vydávaných s konečnou platnosťou.²¹ V zmysle odseku 2 citovaného článku právnou istotou je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít.²² Povinnosti súdu riadne vyargumentovať odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít zodpovedá právo adresáta právnej normy na „dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu“ podľa ods. 3 tohto článku CSP. Ústavný súd zastáva názor, že súd má poznať svoju vlastnú judikatúru, t. j. aj rozhodnutia iných sudcov (resp. senátu) toho istého súdu a túto judikatúru musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu samotné strany sporu poukazujú a zabezpečovať tak jednotu ich rozhodovacej činnosti.

Inými slovami možno tieto závery vyjadriť, ako to rezultovať Ústavný súd Slovenskej republiky v jednom z náleзов: „Princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje princíp právnej istoty a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých veciach. V takom prípade je však súd povinný svoje závery riadne, racionálne a ústavne konformne odôvodniť (čl. 2 ods. 3 Civilného sporového poriadku), a to takým spôsobom, aby predošlé rozhodnutia neboli ignorované, ale práve naopak, aby sa s nimi súd argumentačne vysporiadal.“²³ Naopak, postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednávanej veci, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje základnému princípu materiálneho právneho štátu. Svojvôľa súdov nemôže byť zamieňaná so sudcovskou diskrepciou, pretože tá musí korešpondovať so základnými princípmi materiálneho právneho štátu.

²⁰ Čl. 2 ods. 3 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.

²¹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. novembra 2019, sp. zn. 1VCdo 1/2019.

²² Vid' bližšie: Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 11. júna 2019, sp. zn. III. ÚS 438/2018-41.

²³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 25. júna 2019, sp. zn. III. ÚS 275/2018.

Predvídateľnosť zákona a súdnej judikatúry

Rímske právo, o ktoré sa opierajú právne poriadky štátov kontinentálneho právneho systému, vychádzalo z rovnakých základov. Nahliadnutím do histórie rímskeho práva možno vidieť, že už v tom čase sa riešili otázky právnej istoty. Obyvatelia Rímskej ríše si uvedomovali negatívne následky častých zmien právnych predpisov a tomu zodpovedajúci pocit neistoty. Idea rímskeho práva spočívala v tom, že predpokladalo vývoj, ale nemalo byť vystavované častým a neočakávaným zmenám a nemalo podliehať ľubovôli kohokoľvek. To vnieslo do života obyvateľov ríše väčšiu právnu istotu a schopnosť plánovať vlastný život na dlhšie obdobie.²⁴ Takýto postoj k právu nevyžaduje iba predvídateľnosť práva spočívajúci v jeho stabilite, ale dôslednosť v procese prijímania právnych predpisov a minimalizáciu unáhlených zásahov do právneho poriadku.

Predvídateľnosť zákona a súdnej judikatúry zahŕňa zjednodušene povedané predvídateľnosť pravidiel. V prípade tvorby zákonov zákonodarca je ten, ktorý určuje pravidlá. Zákony sú platné a účinné ergo omnes, pričom zákonodarca musí pri prijímaní zákonov rešpektovať zákaz retroaktivity a tvoriť nové resp. meniť staré pravidlá iba „do budúcnosti.“²⁵ Rigidita právneho poriadku nie je žiaduca, to neplatí pre jeho stabilitu ako základ predvídateľnosti práva.

Zákonodarca ako orgán vytvárajúci právo by mal pri prijímaní nových pravidiel a pri novelizácii už existujúcich pravidiel rešpektovať legitímne očakávania občanov spojené s istotou právneho prostredia. Do úvahy by mal brať aj dôveru občana v predchádzajúci právny stav. V prípade aplikácie zákona pri súdnom rozhodnutí súd posudzuje konanie, ku ktorému došlo v minulosti. Rozhodnutie súdu ovplyvňuje už existujúce právne vzťahy účastníkov. Právnu istotu účastníkov súdneho konania môže ovplyvniť zmena judikatúry súdov, ktorá bola ustálená v okamihu začatia súdneho konania. V tejto súvislosti môžeme spomenúť známu hyperbolu von Kirchmann: „Stačia tri zákonodarcove slová, uvádzajúce novelu zákona, a celé právnické knižnice sa menia na makulatúru.“²⁶ Zmena zákona a prijímanie nových právnych inštitútov reflektuje spoločenské zmeny, postoje štátu pretavené do jeho politiky a plnenie medzinárodných záväzkov.

Ustálená judikatúra súdov je pre správanie sa účastníkov právnych vzťahov dôležitá ako samotné znenie zákona. Zákon mnohokrát nepodáva výklad zodpovedajúci potrebám ochrany práva, judikatúra áno, čím sa vo väčšej miere podieľa na stave predvídateľnosti rozhodnutia. Prevláda názor, že pri rozhodovaní súdov neplatí zákaz retroaktivity novej judikatúry. Je to z dôvodu, že v spoločnosti dochádza k neustálemu vývoju a súdna moc musí mať možnosť na základe nových poznatkov svoj názor prekonať alebo zvrátiť. Alexy uviedol: „ten, kto sa chce odchyliť od precedenčnej praxe, nesie bremeno argumentácie.“²⁷ Čo je logické, pretože môže nastať zmena precedenčnej praxe, ktorá si pochopiteľne bude vyžadovať,

---

²⁴ Rímske právo. Z knihy Patrika Števíka: Zrodenie Európy [online]. 27.04.2021. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<https://sudnamoc.sk/rimske-pravo/>>

²⁵ Dôležitá bude formulácia prechodných alebo tzv. intertemporálnych ustanovení zákona, ktoré riešia kolíziu medzi novou a starou právnou úpravou. poznám. autorka

²⁶ KIRCHMANN, J. H.: *Die Wertlosigkeit der Jurisprudenz als Wissenschaft: ein Vortrag, 1848 gehalten in der juristischen Gesellschaft zu Berlin*. Österreich : BSA Verlag Umschlaggestaltung Anton Schäfer, 2003, p. 21.

²⁷ ALEXY, R.: *A Theory of Legal Argumentation. A Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification*. Oxford: Clarendon Press, 1989, s. 277 – 278

aby bola argumentácia odôvodnená. Racionálne odôvodnená zmena judikatórnej praxe nie je porušením právnej istoty a zásahu do garancií právneho štátu.

Rovnako podľa Perelmana, obhajujúceho tzv. princíp inertie, „akýkoľvek názor, ktorý bol v minulosti akceptovaný, nemôže byť zavrhnutý bez dostatočného dôvodu.“²⁸ Ústavný súd Slovenskej republiky zdôrazňuje tento princíp, podľa ktorého „obdobné situácie musia byť rovnakým spôsobom právne posudzované“²⁹, resp. „obsahom princípu právnej istoty je vytvorenie istoty, že na určitú právne relevantnú otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď.“³⁰ Uvedené výsledky potvrdzujú požiadavku odôvodnenia pri zmene ustálenej rozhodovacej činnosti najvyšších súdnych autorít. Z tohto pravidla môžeme odvodiť, že ak v judikatúre existujú dva výklady určitej právnej normy a súd sa prikloní k jednému z týchto dvoch výkladov, musí uviesť dôvod, prečo sa súd priklonil k tomuto výkladu a poprel tým druhú interpretáciu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky zastáva názor, že účastníci by nemali byť zaskočení právnym posúdením veci súdom alebo takým postupom súdu, ktorý nemá oporu v predvídateľnom právnom postupe súdu, ktorý nie je v súlade s procesným právom a jeho pravidlami.³¹ Uvedené platí aj vo vzťahu k právu strán sporu tvrdiť skutočnosti, ktoré sú podstatné pre rozhodnutie vo veci.³² Ústavný súd Českej republiky sa vyjadril v tejto problematike nasledovne: „Ke znakům právního státu a mezi jeho základní hodnoty patří neoddelitelně princip právní jistoty (čl. 1 odst. 1 Ústavy), jehož nepominutelným komponentem je nejen předvídatelnost práva, nýbrž i legitimní předvídatelnost postupu orgánů veřejné moci v souladu s právem a zákonem stanovenými požadavky. Tato předvídatelnost postupu orgánů veřejné moci je vyjádřením maximy, na základě níž se lze v demokratickém právním státě spolehnout na to, že ve své důvěře v platné právo nikdo, tj. fyzická či právnická osoba, nebude zklamán. Pouze takto předvídatelné chování naplňuje v praxi fungování materiálně chápaného demokratického právního státu a vylučuje prostor pro případnou svévoli.“³³ Štátnu moc možno uplatniť len v prípadoch, medziach a spôsobmi, ktoré stanovuje zákon, nemožno ju totiž chápať ako voľnú úvahu štátnych orgánov, či tak urobia alebo nie, ale naopak ako povinnosť uplatňovať túto moc (zákonom stanoveným spôsobom) tam, kde je to nevyhnutné.³⁴

---

²⁸ „Podľa právneho filozofa Chaima Perelmana princíp inertie stanovuje, že akýkoľvek názor, ktorý bol v minulosti akceptovaný, nemôže byť zavrhnutý bez dostatočného dôvodu. Z princípu vyplýva, že kto niečo spochybňuje alebo kritizuje, musí pre túto pochybnosť alebo kritiku uviesť dôvod. Tento princíp tiež stanovuje, koho zaťažuje bremeno argumentácie (resp. dôkazné bremeno) – ten, kto sa odvoláva na existujúcu prax, nemusí uvádzať zdôvodnenie, ale ten, kto požaduje zmenu existujúcej praxe, musí túto zmenu dostatočne zdôvodniť. Podľa Perelmana princíp inertie utvára „základ stability nášho intelektuálneho a sociálneho života“. Tento princíp je aj základom praxe odvolávania sa na súdne precedensy. Pravidlo, že kto sa chce odchýliť od súdneho precedensu alebo ustálenej judikatúry, musí pre odklon uviesť dôvod (nesie bremeno argumentácie) je považované za jedno pravidiel racionálnej právnej argumentácie.“ Zdroj: WIFLING, P.: Kvalitatívne požiadavky na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Bratislava : VIA IURIS, 2013, s. 19.

²⁹ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 17.05.2007, sp. zn. IV. ÚS 14/07-25.

³⁰ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 07.01.1998, sp. zn. II. ÚS 48/97, Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.09.1993, sp. zn. I. ÚS 87/93; Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24.05.1995, sp. zn. PL. ÚS 16/95.

³¹ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 17.10.2010, sp. zn. 7 Cdo 42/2010.

³² Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 31.01.2018, sp. zn. 2Cdo 70/2017.

³³ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 11.07.2002, sp. zn. IV. ÚS 488/01.

³⁴ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 11.07.2002, sp. zn. IV. ÚS 488/01.

„Princíp predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia znamená, že účastníci právnych vzťahov môžu legitímne očakávať, že štátne orgány budú v skutkovo a právne porovnateľných prípadoch rozhodovať rovnako. Iba takýto postup rešpektuje princíp právnej istoty a jeho dôsledné dodržiavanie sa významne pozitívne prejavuje aj v rámci celkového nazerania spoločnosti na význam a úlohu práva. Na druhej strane je nutné uviesť, že predvídateľnosť práva nemožno vnímať absolútne. Obdobnú vec je možné rozhodnúť aj inak než v predošlých veciach“³⁵

Princíp právnej istoty má ústavno-konformný základ, pretože je garantovaný priamo Ústavou Slovenskej republiky. Zavedenie legálnej definície právnej istoty v civilnom právnom predpise je vítané, keďže z Občianskeho súdneho poriadku³⁶ účinného do 30.06.2016 tento princíp vyplýva len nepriamo z niektorých jeho ustanovení.³⁷ Legálne zadefinovanie neurčitého pojmu neznamena garanciu jeho materiálneho uplatňovania. Dôležitejšia ako samotná definícia pojmu právna istota bude jej praktická aplikácia pri rozhodovaní súdov. Z vyššie uvedeného vyplýva, že v súčasnosti na Slovensku neexistuje a nemôže existovať garancia zákazu zmeny judikatúry ako taká. Tu však je potrebné zdôrazniť, že takáto zmena nemôže byť svojvoľná, náhla, bez racionálneho, logického, dôkladného a presvedčivého odôvodnenia. Naše tvrdenia dopĺňa Uznesenie Ústavného súdu SR: „Pokiaľ nie je splnená podmienka existencie rovnakého alebo analogického skutkového stavu, nie je splnený základný predpoklad na to, aby všeobecný súd na účel dodržania princípu právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodnutia musel dať na určitú právnu otázku rovnakú odpoveď.“³⁸ Rovnaká odpoveď nie je účelom princípu právnej istoty, pretože rozhodujúci je skutkový stav veci a jeho identifikácia s iným prípadom, vo veci ktorého bol daný relevantný výklad a rozhodnutie vo veci.

Pokiaľ súd na základe sudcovskej diskrecie rozhodne inak, ako bolo v rovnakej alebo obdobnej veci rozhodnuté a tento záver ustálený, a nemá k tomuto výsledku náležité odôvodnenie, jeho konanie je pre rozpor s princípom právnej istoty protiústavné. Sudcovia si musia uvedomiť svoju zodpovednosť v tom zmysle, že nimi uskutočnená zmena judikatúry znamená nepriamo zmenu pravidiel hry aj v iných prípadoch, ako iba v nimi rozhodovanej veci. Táto zmena sa pritom deje bez súčasnej zmeny zákona, a keďže v tomto prípade neplatí zákaz retroaktivity, môže to mať za určitých okolností dokonca negatívnejší vplyv ako samotná zmena zákona, ktorá je avizovaná vopred, a pri ktorej platí ústavne garantovaný princíp zákazu retroaktivity. Zároveň však nemožno úplne vylúčiť diskusiu na tému, či za určitých okolností majú sudcovia v individuálnom prípade možnosť po posúdení všetkých okolností prípadu rozhodnúť o priznaní nároku účastníkovi, ktorý sa pri svojom konaní riadil ustálenou judikatúrou, ktorá bola neskôr prekonaná, argumentujúc princípom právnej istoty a dôvery občana v právo. Predvídateľnosť rozhodnutí je identifikovateľná s predvídateľnosťou zákona a nad jeho rámec objasňuje dôvody vlastnej interpretácie a materiálneho uplatňovania právnej normy, čo aj v adresátoch právnych noriem vzbudzuje vyššiu mieru dôvery a relevancie.

V tejto súvislosti môžeme spomenúť inštitút, ktorý bol vytvorený za účelom posilnenia právnej istoty v zmysle čl. 2 CSP. „Pri vzniku Civilného sporového poriadku a jeho

³⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 25. júna 2019, sp. zn. III. ÚS 275/2018.

³⁶ Novoprijatý kódex civilného procesu reflektuje spoločenské a ekonomické potreby spoločnosti. Dôraz sa kladie najmä na účinnosť fungovania trhového mechanizmu, ktorý ovplyvňuje podnikateľské prostredie.

³⁷ Napríklad § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku.

³⁸ Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 09.02.2018, sp. zn. IV. ÚS 99/2018.

prezentovaní verejnosti boli veľké nádeje vkladané do nového inštitútu veľkého senátu v zmysle § 48 CSP. Ide primárne o nástroj zjednocovania právnych názorov a rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktorý disponuje ojedinelým a novátorským atribútom precedenčnej záväznosti (§ 48 ods. 3 CSP).³⁹ Od zavedenia tohto civilnoprávneho inštitútu by sa očakávalo prijímanie relevantných rozhodnutí veľkým senátom, vrátane oblasti obchodného práva. Prax je však odlišná a nevykazuje žiaden progres v tomto smere.

Nepripustnosť retroaktivity a retroaktívneho výkladu právnych noriem je tiež súčasťou princípu právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právo. Ústavný súd Českej republiky výber z nálezu: „Ke znakům právního státu neoddělitelně patří princip právní jistoty a ochrany důvěry občanů v právo. Tento postup zahrnuje zákaz retroaktivity právních norem, resp. jejich retroaktivního výkladu. Jestliže tedy někdo jedná v důvěře v nějaký zákon, nemá být v této své důvěře zklamán. Z tohoto pohledu nelze aplikaci práva, která de facto rozděluje restituenty na dvě kategorie (tj. na ty, o jejichž nárocích bylo rozhodnuto do rozdělení společného státu, a na ty, o jejichž nárocích, uplatněných do 31. 12. 1992, bylo rozhodnuto až po 1. 1. 1993), považovat za ústavně konformní.“⁴⁰ Nepripustnosť spätnej účinnosti právnych noriem je tak zdôvodnená požiadavkou právnej istoty fyzických a právnických osôb a ochranou ich legitímnej dôvery. V prípade vzťahov medzi subjektom súkromného práva a orgánom štátnej moci pôsobia legitímne očakávania ako základné právo.⁴¹ Pri aplikácii právnych noriem, potom musí byť tomuto právu poskytovaná ochrana.⁴²

Predvídateľnosť interpretácie pravidiel

Pri neurčitosti zákona resp. právnej normy a neurčitosti súdnych rozhodnutí je potrebné odlišovať medzi neurčitosťou, ktorá sa dá odstrániť interpretáciou a neurčitosťou, ktorá sa interpretáciou odstrániť nedá. Princíp právnej istoty chápaný vo význame predvídateľnosti dôsledkov právneho predpisu a nárokov na jeho určitosť a zrozumiteľnosť nemožno obmedzovať iba na samotný text právneho predpisu. Až jeho realizácia a aplikácia totiž v praxi zasahujú do právnych vzťahov. Aby realizácia právneho predpisu a jeho aplikácia bola s týmto právnym predpisom v zhode, musí existovať predvídateľnosť aplikácie práva orgánmi verejnej moci, ktorá sa nevyhnutne odvíja od ich interpretácie práva. Právna norma by sa nemala vykladať len jazykovo - gramaticky.⁴³ Jazykovo-gramatická interpretácia je iba počiatočnou fázou v procese výkladu zodpovedajúcemu predvídateľnosti aplikácie práva. V prostredí slovenských súdov je však prítomný čisto jazykovo – gramatický výklad, ktorý je okrem iného ovplyvnený aj procesnoprávnym formalizmom. Ostatné druhy výkladu, a to najmä teleologický, systematický, historický sa omnoho častejšie aplikujú v doktrínalnej rovine pri hľadaní odpovede na právne otázky, ale v reakcii na nejasné výsledky vyjadrené v rozhodovacej činnosti súdov.

³⁹ SEDLAČKO, F.: Problematiká pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2020, roč. 26, č. 6, s. 11.

⁴⁰ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 08.06.1995, sp. zn. IV. ÚS 215/94

⁴¹ Príkladom je postavenie daňového subjektu voči správcovi dane

⁴² Otázka legitímnej dôvery, vid' napríklad Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 11.01.2008, sp. zn. IV. ÚS 814/06.

⁴³ Ústavný súd Slovenskej republiky sa už v deväťdesiatych rokoch priklonil k materiálne orientovanej aplikácii a interpretácii práva

Výklad práva by mal byť spojený s pravidlami logiky a racionálnej argumentácie. Logika a argumentácia nemôžu byť povýšené nad účel právnej normy a právneho predpisu, v ktorom je obsiahnutá a jeho mieste v právnom poriadku. Každá právna norma a v nej zakotvený právny inštitút sledujú určitý účel, za splnením ktorého boli zavedené do právneho poriadku. V praxi môže nastať situácia, kedy nebudeme výkladom vedieť odstrániť neurčitost' právnej normy. Vtedy môže byť vyhlásená právna norma za protiústavnú, práve pre porušenie princípu právnej istoty. Rovnaký princíp platí aj v prípade neurčitosti súdnych rozhodnutí, najmä v časti nepresvedčenia ich odôvodnení. Ústavný súd Slovenskej republiky a Najvyšší súd Slovenskej republiky sú najvyššie súdne autority zodpovedné za interpretáciu právnych noriem.

CSP zavedením nového inštitútu tzv. veľkého senátu na Najvyššom súde Slovenskej republiky prispieva v súkromnom práve k odstráneniu problému pri interpretácii právnych noriem. Tvrdenie je relevantné iba vtedy, ak sa čl. 48 Civilného sporového poriadku účelne transformuje aj do materiálnej roviny. Podľa § 48 ods. 1 Civilného sporového poriadku „*ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu Najvyššieho súdu, postúpi vec na prejedanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor.*“ Či to pomôže zjednocovaniu rozpornej judikatúry a prehĺbeniu právnej istoty ukáže až právna prax.

Za necelých sedem rokov účinnosti nového Civilného sporového poriadku nemôžeme hovoriť o veľkých prínosoch, avšak nemôžeme tvrdiť, že senáty Najvyššieho súdu SR nevyužívajú uvedený postup pri svojej rozhodovacej praxi. Jedným z prvých rozhodnutí veľkého senátu NS SR, podľa § 48 ods. 1 CSP bolo rozhodnutie vo veci porušenia zákazu predať nehnuteľnosť, ktorý bol nariadený formou predbežného opatrenia.⁴⁴ Kritika tomuto postupu nie je subjektívnym prejavom kritiky, pretože ak zákonodarca kladie dôraz na princíp právnej istoty a predvídateľnosti práva, zavádza na ich podporu aj legálne definície a nové právne inštitúty, ako tomu je v prípade postupu podľa § 48 ods. 1 CSP, je namieste, aby plnili svoj účel. Príkladom si dovoľíme citovať ÚS SR sp. zn. II. ÚS 139/2021, v ktorom uviedol: „*Výklad § 48 ods. 1 CSP poskytnutý veľkým senátom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu v spore o interpretáciu právnej normy, ktorý v napadnutom uznesení konštatoval, že už pred postúpením veci existovali na nastolenú právnu otázku v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu rozdielne právne názory, je ústavne neudržateľný, pretože zreteľne poprel účel zákonného kreovania veľkého senátu, ako aj jeho „funkciu“ zjednotiteľa rozdielných právnych názorov na najvyššej úrovni, a to vo veci nejednotného výkladu právneho pojmu kľúčového pre celú oblasť civilného práva („vymáhateľná pohľadávka“), ktorý má zásadný význam pre naplnenie účelu účinnej ochrany veriteľa pri odporovateľných právnych úkonoch.*“⁴⁵ Závery Ústavného súdu Slovenskej republiky svedčia o opaku, toho dôkazom je nie tak dávny záver vo veci pojmu „vymáhateľná pohľadávka“. Vyjadrenie Ústavného súdu SR vystihuje jeho postoj k faktickému významu aplikácie § 48 ods. 1 CSP.

⁴⁴ Pozri: Rozsudok veľkého senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 27. apríla 2017, sp. zn. 1 VCdo 1/2017.

⁴⁵ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. januára 2022, sp. zn. II. ÚS 139/2021.

Predvídateľnosť prejednávania a rozhodnutia sporu

S predvídateľnosťou práva súvisí aj otázka, kedy súd rozhodne spor. Vo všeobecnosti platí princíp, že súd by mal v konaní postupovať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Súčasťou práva na spravodlivý proces je totiž aj právo rozhodnúť vec bez zbytočných prieťahov, t. j. včasnosť poskytnutia súdnej ochrany. V tejto súvislosti môžeme uviesť Nález Ústavného súdu Českej republiky, ktorý odpovedá na rýchlosť prejednávania sporu: „*Není-li stát v konkrétním sporu účastníků schopen zabezpečit řádný průběh soudního řízení, dochází v důsledku této jeho neschopnosti k faktickému odepření spravedlnosti. Důsledkem je pak nejen dlouhodobá nejistota stran sporu o tom, na čí straně se právo nachází, ale obecně i podlamování důvěry jednotlivců (fyzických i právnických osob) v to, že justice je schopna náležitě právo nalézat a chránit. Z tohoto pak vyplývá i ztráta důvěry nejen v právo samotné, ale i v demokratický stát, který, prohlašuje-li se za stát právní, je povinen zejména svým soudnictvím nalézat práva jednotlivých účastníků řízení nejen v co největší shodě s právem objektivním, ale také v přiměřeném časovém horizontu. Je-li totiž délka řízení zcela neadekvátní věci, o níž je řízení vedeno, je již tím samým spravedlnost procesu popřena.*“⁴⁶

Právna istota si v právnom štáte vyžaduje riadny priebeh súdneho konania bez neprimeraného stavu právnej neistoty spôsobeného prieťahmi v súdnom konaní. Takýto stav sa pretavuje do podlomenej dôvery v justíciu a na strane druhej v nedôvere vymožitelnosti objektívneho práva. CSP sa pri sporoch nevybral cestou zákonných lehôt⁴⁷ na vydanie rozhodnutí. Pri sporových konaniach podľa CSP možno ako pozitívum, ktoré môže pomôcť urýchliť vydanie rozhodnutia, označiť zmenu pravidiel doručovania a precizovanie zásady, že účelom sporového konania je rozhodnúť spor a nie zistiť materiálnu pravdu. Autori CSP sú presvedčení, že cesta k urýchleniu sporových súdnych konaní je zmena prístupu a myslenia sudcov, ktorí musia v sporoch prísne uplatňovať dispozičnú a prejednaciu zásadu.

Sudcovia musia rovnako pochopiť, že procesnoprávne predpisy nemôžu byť v spore cieľom, ale iba prostriedkom, ako aj to, že procesná úprava je úpravou komplexnou a vyčerpávajúcou, a že ak nejaká vec v procesnom predpise upravená nie je, budú pokračovať v konaní s použitím analógie a spor rozhodnú, v opačnom prípade by išlo o *denegatio iustitiae*. Rýchlosti rozhodovania sporov môže napomôcť aj rozšírenie kauzálnej príslušnosti súdov, napríklad v pracovnoprávných sporoch (hoci z vecného hľadiska je stanovenie kauzálnej príslušnosti niektorých súdov iba ťažko pochopiteľné).

Predvídateľnosť práva a postoj právnikov

Pri kvante informácií sa stráca schopnosť selekcie dôležitosti informácií, ako aj schopnosť vidieť veci v ich individuálnom význame a vo vzájomných súvislostiach ako celok. Nevyhla sa tomuto ani právna profesia. Ako sa hovorí „pre stromy nevidíme les“. Nie je možné, každý problém vyriešiť prijatím nového alebo zmenou existujúceho právneho predpisu. Publikované zákony ako aj súdne rozhodnutia nie je možné dôsledne sledovať. Žijeme v dobe hypertrofie písaného práva. Hoci má platiť pravidlo rozhodovania v obdobných prípadoch, absentuje u

⁴⁶ Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 20. apríla 2004, sp. zn. IV. ÚS 36/04.

⁴⁷ Ak súd nemá zákonnú lehotu na vydanie rozhodnutia, vec rýchlosti rozhodnutia závisí predovšetkým od manažmentu pracovného času sudcov, ich prípravy, ľudských a odborných predpokladov, počtu rozhodovaných vecí, ako aj celkovej organizácie práce jednotlivých súdov.

nás schopnosť poctivého porovnávania prípadov a dochádza k účelovému selektívnemu výberu, ktoré sa ani nehodia na konkrétny prípad.

V právnom štáte úlohu usporiadateľa vzťahov medzi občanmi plní predovšetkým zákonodarca, ktorého úlohou je prijímanie spravodlivých a ústavne konformných pravidiel. Právna náuka v systéme písaného práva akceptuje tzv. sudcovské dotváranie práva. Súd je viazaný písaným právom, avšak sudca neplní úlohu garanta spravodlivosti, ktorý disponuje všetkými potrebnými nástrojmi, aby každá vec, ktorú rozhoduje, bola v očiach občanov vnímaná ako správne a spravodlivo rozhodnutá. Pri osobe sudcu je potrebné poznať ich odpoveď na otázku, ktorý druh výkladu právnych noriem je pre nich podstatný pri interpretácii práva alebo, či im pri aplikácii práva postačí za každých okolností iba písané právo a jeho ustálený výklad. Luciani⁴⁸ charakterizoval osobu sudcu: „Sudca je základným bodom pádu právnych záruk právneho systému, ale rád by som zopakoval: skutočnými priateľmi jurisdikcie sú tí, ktorí uznávajú jej veľkú silu, ale aj jej neprekonateľné hranice.“⁴⁹ Hoci sa na prvý pohľad môže zdať, že ide iba o otázky právnej teórie, ktoré nemajú pre právnu prax žiadny význam, môže byť ich zodpovedanie pre budúcnosť demokracie a právneho štátu (a tým aj právnej istoty a predvídateľnosti práva) kľúčové.

Veľmi zaujímavý je aj názor už spomínaného Jacquesa Vergesa na konto osoby právnik: „Ide, samozrejme, o mňa, o profesiu právnik a charakter súdnych procesov. V každom procese sa pred verejnosťou odohráva dráma, súboj medzi obhajobou a obžalobou. Obaja rozprávajú príbehy, ktoré nemusia byť nevyhnutne pravdivé, ale možné. Jeden je nakoniec vyhlásený za víťaza, ale to nemusí mať nevyhnutne nič spoločné so spravodlivosťou.“⁵⁰ CSP skúma predovšetkým formálnu pravdu oproti právnej úprave, ktorá bola platná do 30.06.2016. Právnu úpravu tohto inštitútu nájdeme v § 185 CSP.⁵¹ Súd sa tak nemusí dostať k úplnému zisteniu pravdy. O spore si môže urobiť svoj obraz iba v rozsahu, v akom mu ho vykreslia strany sporu svojimi tvrdeniami a súvisiacimi dôkazmi. Dôraz sa kladie na procesnú diligenciu (zodpovednosť) strán sporu. Obmedzená je tak dôkazná iniciatíva súdu, ktorá sa presunula na strany sporu.

---

⁴⁸ Massimo Luciani je profesorom inštitúcií verejného práva na Právnickej fakulte Rímskej univerzity „La Sapienza“. Tri roky 2015-2018 bol predsedom Talianskej asociácie konštitucionalistov. Je právnikom Rímskeho súdu, oprávneným vykonávať prax pred súdmi vyššieho stupňa. Odbornú činnosť vykonáva najmä, nie však výlučne, v oblastiach ústavného práva, regionálneho práva, správneho práva, práva sociálneho zabezpečenia. Zdroj: MASSIMO LUCIANI [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z:

<https://www.giurisprudenza.uniroma1.it/sites/default/files/docente_cv/luciani_cv.pdf>

⁴⁹ „Il giudice è il fondamentale punto di caduta delle garanzie giuridiche dell'ordinamento, ma mi permetto di ribadire: i veri amici della giurisdizione sono quelli che ne riconoscono il grande potere, ma anche gli insormontabili confini.“

Zdroj: LUCIANI, M.: Certezza del diritto e clausole generali [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <<https://www.questionegiustizia.it/rivista/articolo/certezza-del-diritto-e-clausole-general>>

⁵⁰ „It's about me, of course, about the lawyer's profession and the nature of trials. In every trial, a drama unfolds in front of the public, a duel between the defense and the prosecution. Both tell stories that are not necessarily true, but possible. One is declared the victor in the end, but this doesn't necessarily have anything to do with justice.“. Zdroj: VERGÈS, J.: 'There Is No Such Thing as Absolute Evil' [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<https://www.spiegel.de/international/world/interview-with-notorious-lawyer-jacques-verges-there-is-no-such-thing-as-absolute-evil-a-591943.html>>

⁵¹ porovnaj právnu úpravu § 120 ods. 1 Občiansky súdny poriadok platný do 30.06.2016

Záver

Snahou spoločnosti je dosiahnuť čo najvyšší možný stupeň právnej istoty, ktorá však v konečnom dôsledku ide ruka v ruke s osobou sudcu, ktorý je oprávnený rozhodovať spor. Môžeme konštatovať, že osoba sudcu veľkou mierou ovplyvňuje predvídateľnosť práva a právnu istotu. Právny poriadok Slovenskej republiky nemôžeme považovať za dostatočne stabilný a predvídateľný. Nedostatok stability a predvídateľnosti právneho poriadku narúša právnu istotu, čo má negatívny dopad na všetkých adresátov práva. Ani CSP neeliminoval úplne všetky nedostatky právnej istoty, ako sa očakávalo. Nové inštitúty priniesli so sebou nové problémy a nastolili mnohé nevyriešené otázky. Zadefinovanie niektorých pojmov a zavádzanie nových právnych inštitútov bez ich materiálneho prejavu nezodpovedá účelu. Křeček, český ombudsman, uviedol v jednom svojom rozhovore, že právo má byť predvídateľné a musí ľuďom dávať určitú istotu. Ďalej dodal, že to však predpokladá, že nielen verejnosť, ale aj sudcovia sa môžu kedykoľvek zoznámiť s rozhodovaním vrcholných aj iných súdov v typovo rovnakých veciach, s čím môžeme súhlasiť. Uviedol aj skutočnosť, že medzi krajiny s najlepším prístupom k judikatúre patrí podľa ombudsmana: Slovensko, Maďarsko alebo aj Rumunsko. Upozornil na fakt, že na Slovensku po stanovení tejto povinnosti v zákone v roku 2011 sprevádzkovali elektronickú databázu súdnej judikatúry za menej ako rok. Samozrejme, nie všetky oblasti týkajúce sa právnej istoty máme vyriešené, ale sprístupnené súdne rozhodnutia môžeme vnímať ako krok vpred.

*Tento článok odporúčala na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. JUDr. Lila Bronislava Pavelková, PhD.*

Použitá literatúra

1. HOLLÄNDER, P., 2015. *Pojmy v Sisyfovej krošni*. Bratislava : Kalligram, s. 240, ISBN: 978-80-8101-902-9.
2. KIRCHMANN, J. H., 2003. *Die Wertlosigkeit der Jurisprudenz als Wissenschaft: ein Vortrag, 1848 gehalten in der juristischen Gesellschaft zu Berlin*. Österreich : BSA Verlag Umschlaggestaltung Anton Schäfer, 38 pp. ISBN 3-9500616-6-5.
3. WIFLING, P. 2013. *Kvalitatívne požiadavky na odôvodnenie súdneho rozhodnutia*. Bratislava : VIA IURIS, 78 s. ISBN 978-80-970686-8-4.
4. ALEXY, R., 1989. *A Theory of Legal Argumentation. A Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification*. Oxford: Clarendon Press, s. 277 – 278.
5. HOLMES, O. W. 1987. *The Path of the Law*, In *Harvard Law Review*. Vol. 10, No 8, p. 457-478. ISSN 0017-811X.
6. SEDLAČKO, F. 2020. *Problematická pôsobnosť veľkého senátu Najvyššieho súdu SR*. In *Bulletin slovenskej advokácie*. roč. 26, č. 6, s. 11-12. ISSN 1335-1079.
7. DE STEFANO, F.: *Contrasti di giurisprudenza, leggi interpretative, legittima aspettativa* In *La Corte di Strasburgo* [online]. p. 476 - 482. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <https://www.questionegiustizia.it/data/speciale/articoli/771/qg-speciale_2019-1_67.pdf>
8. Franco DE STEFANO [online]. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<http://www.aracneeditrice.it/index.php/autori.html?auth-id=227705>>
9. Interview with Notorious Lawyer Jacques Vergès. „There Is No Such Thing as Absolute Evil“ [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<https://www.spiegel.de/international/world/interview-with-notorious-lawyer-jacques-verges-there-is-no-such-thing-as-absolute-evil-a-591943.html>>

10. LUCIANI, M.: Certezza del diritto e clausole generali [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <<https://www.questionegiustizia.it/rivista/articolo/certezza-del-diritto-e-clausole-generalis>>
11. MASSIMO LUCIANI [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.giurisprudenza.uniroma1.it/sites/default/files/docente_cv/luciani_cv.pdf>
12. Rímske právo. Z knihy Patrika Števíka: Zrodzenie Európy [online]. 27.04.2021. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<https://sudnamoc.sk/rimske-pravo/>>
13. VERGÈS, J.: 'There Is No Such Thing as Absolute Evil' [online]. 21.11.2008. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: <<https://www.spiegel.de/international/world/interview-with-notorious-lawyer-jacques-verges-there-is-no-such-thing-as-absolute-evil-a-591943.html>>

Právne predpisy:

1. Ústavný zákon č. 460/ 1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.
2. Zákon č. 160/2015 Zb. Civilný sporový poriadok.

Judikatúra:

1. Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 08.06.1995, sp. zn. IV. ÚS 215/94.
2. Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 11.07.2002, sp. zn. IV. ÚS 488/01.
3. Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 20. apríla 2004, sp. zn. IV. ÚS 36/04.
4. Nález Ústavného súdu Českej republiky zo dňa 11.01.2008, sp. zn. IV. ÚS 814/06.
5. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 23.09.1993, sp. zn. I. ÚS 87/93.
6. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 24.05.1995, sp. zn. PL. ÚS 16/95.
7. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 07.01.1998, sp. zn. II. ÚS 48/97.
8. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. januára 1998, sp. zn. I. ÚS 3/98.
9. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 13. októbra 1999, sp. zn. I. ÚS 10/98.
10. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 22. septembra 1999, sp. zn. I. ÚS 17/99.
11. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 13. novembra 2002, sp. zn. I. ÚS 54/02.
12. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 17.05.2007, sp. zn. IV. ÚS 14/07-25.
13. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 7. februára 2013, sp. zn. IV. ÚS 294/2012.
14. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 25. júna 2019, sp. zn. III. ÚS 275/2018.
15. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 11. júna 2019, sp. zn. III. ÚS 438/2018-41.
16. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. januára 2022, sp. zn. II. ÚS 139/2021.
17. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. mája 2012, sp. zn. 1Sžd 36/2011.
18. Rozsudok veľkého senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 27. apríla 2017, sp. zn. 1 VCdo 1/2017.
19. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 17.10.2010, sp. zn. 7 Cdo 42/2010.
20. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 31.01.2018, sp. zn. 2Cdo 70/2017.
21. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 26. novembra 2019, sp. zn. 1VCdo 1/2019.
22. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 6. júla 2005, sp. zn. I. ÚS 131/05.
23. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky z 6. novembra 2013, sp. zn. I. ÚS 665/2013.
24. Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 09.02.2018, sp. zn. IV. ÚS 99/2018.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189